Šurfo 36 viršuje buvo 10 cm tamsiai pilko priemolio velėnos, po kuria pasiektas 20 cm tamsiai pilko priemolio armuo. Po juo rastas 10 cm rudo molio sluoksnis su smulkiais angliukais, kurį ištyrus pasiektas 20 cm juodo priemolio kultūrinis sluoksnis su V–IX a. būdingais radiniais – storasiene lipdytine grublėta keramika bei degusiu molio tinku. Ištyrus šį sluoksnį buvo pasiektas raudono molio įžemis (3 pav.).

Šurfe 37 po 10 cm tamsiai pilko priemolio velėnos ir 40 cm tamsiai pilko priemolio armens aptiktas 25 cm juodo priemolio kultūrinis sluoksnis su V–IX a. būdingais radiniais – lipdytine grublėta keramika, degusiu molio tinku. Po šiuo sluoksniu buvo įžemis – raudonas molis.

Šurfe 39 po 20 cm tamsiai pilko priemolio velėnos ir 20 cm rausvo molio sluoksniu pasiektas 30 cm juodo priemolio kultūrinis sluoksnis be archeologinių radinių. Šio sluoksnio viršuje šurfo R dalyje atkastas per vieną sluoksnį sukrautas apiręs 8–14 cm skersmens lauko akmenų grindinys. Po kultūriniu sluoksniu buvo raudono molio įžemis.

Šurfo 40 viršuje buvo 10 cm tamsiai pilko priemolio velėnos, po ja – 20 cm tamsiai pilko priemolio armens. 20 cm juodo priemolio kultūrinis sluoksnis be archeologinių radinių buvo po armeniu, virš raudono molio įžemio.

Šurfuose 31, 35, 38 archeologinių radinių, sluoksnių ar struktūrų nerasta; šurfe 33 aptiktas pavienis molio tinko fragmentas, tačiau kultūrinio sluoksnio nerasta; šurfuose 34, 36, 37, 39, 40 fiksuotas 20–30 cm storio juodo priemolio kultūrinis sluoksnis su V–IX a. būdinga lipdytine keramika, kaulinio lazdelinio smeigtuko galvute bei molio tinko fragmentais, akmenų grindinio fragmentu. Tyrimų metu tirtose vietose surasti V–IX a radiniai: kaulinio lazdelinio smeigtuko galvutė, lipdytinė grublėta keramika, degusio molio tinko fragmentai, perduoti KMM.

Lentainiai Hillfort Settlement

In 2016, ten test pits (10 m^2) were excavated in the NW part of the territory of Lentainiai Hillfort and Settlement (Kaunas District) (Fig. 1). An isolated fragment of clay daub was discovered in test pit 33, a 20–30 cm thick cultural layer of black clay loam (Fig. 3) with hand built pottery characteristic of the 5th–9th centuries, the head of a bone crook-shaped pin, clay daub fragments (Fig. 2), and a stone paving fragment were discovered in test pits 34, 36, 37, 39, and 40.

Karolis Duderis

Ukmergės piliakalnis

2016 m. planuota vykdyti Ukmergės piliakalnio (UK 3539) tvarkybos darbų antrąjį etapą. Jo metu planuota piliakalnio aikštelės pakraštyje, šlaituose bei papėdėje įrengti naują apie 154 m ilgio, 1 m pločio taką su laiptais nuo anksčiau įrengto akmeninio grindinio iki piliakalnio aikštelės. Prieš pradedant tako įrengimo darbus, pasirinktose atkarpose buvo atlikti detalieji tyrimai, iš viso ištirtos 48,015 m^2 bendro ploto 4 perkasos.

Ukmergės piliakalnis datuojamas XIV a. – XV a. viduriu. Jis įrengtas atskiroje kalvoje, Šventosios dešiniajame, Vilkmergėlės kairiajame krante, netoli jų santakos. Aikštelė ovali, orientuota V–R kryptimi, 26 m ilgio ir 30 m pločio, apjuosta 85 m ilgio, 1–4 m aukščio, 11–24 m pločio pylimu (neišlikęs Š pusėje), aukščiausiu R dalyje. Šlaitai statūs, 16 m aukščio.

Piliakalnyje stovėjusi Vilkmergės pilis. Jos apylinkes Livonijos ordinas niokojo 1333 m., 1364 m. vasario mėn. pradžioje, 1365 m. rugpjūčio 15 d., 1373 m. rugpjūčio 22 d., 1378 m. vasario viduryje. Pilis užimta, rodos, tik 1385 m.

1 pav. Ukmergės piliakalnis iš V 1901 m. S. Kosakovskio nuotr. Kauno M. K. Čiurlionio dailės muziejaus Žilinsko galerijos rinkiniai.

Fig. 1. Ukmergė hillfort from W in 1901.

gegužės mėnesį, ją netikėtai užklupus kryžiuočių remiamam Sudimantui. 1388 m. rugsėjį pilį, artėjant kryžiuočiams, sudegino jos gynėjai. Vėliau ji atstatyta, nes kryžiuočių buvo vėl užimta 1391 m. rugpjūtį. Po to Vilkmergės pilis vėl atstatyta. Ji minima 1398, 1410, 1412, 1415, 1424, 1425, 1434 ir 1435 m. (*LPA*, 2005, t. III, p. 196).

Piliakalnį apardė duobės, jis apaugęs retais lapuočiais medžiais, PV šlaite seniau buvo įrengti laiptai, pylimo ŠR šlaitas kiek eroduoja. Piliakalnio šlaitai nuo XIX a. pradžios slinko (ypač iš Š pusės), erozija sustabdyta 1993–1995 m. Jame 1836 m. spalio 15 d. aptikti vienas virš kito sudėti medžiai, keliais metrais aukščiau – šulinio rentinys ir medinis kastuvas. 1901 m. darytoje S. Kosakovskio nuotraukoje matyti ant P bei V piliakalnio šlaitų įrengtos medinės tvorelės, suformuoti takai, aikštelėje stovintys neaiškios paskirties bokšteliai (1 pav.).

2016 m. ***perkasoje 1***, tirtoje piliakalnio papėdės R pusėje, fiksuoti supiltiniai nevertingi sluoksniai, siekę 0,8–1,6 m. Juose rastas vienas nedatuotas buitinės keramikos fragmentas, atidengtos XX a. II pusės ūkinės duobės su šiam laikotarpiui būdingomis buities atliekomis (Piliakalnio g. PV pusėje buvo sodyba).

Perkasa 2 tirta piliakalnio šlaito P pusėje. Joje fiksuoti supiltiniai molio ir juodžemio sluoksniai, kuriuos reiktų skirti 1993–1995 m. piliakalnio tvarkybos darbams. Taip pat atidengtas molio sluoksnis, skirtinas XIV–XV a. I pusės piliakalnio gynybinių įtvirtinimų įrengimo bei rekonstrukcijos darbams. Perkasoje aptiktos dvi 20 ir 40 cm skersmens stulpavietės, įkastos į įžemį (kietą žvyrą). Stulpaviečių aplinkoje archeologinių radinių neaptikta, tad jas datuoti sudėtinga, tačiau didžiausia tikimybė, jog tai 1901 m. piliakalnio nuotraukoje matomų tvorų, įrengtų ant šlaitų, likučiai.

Perkasoje 3, tirtoje ties piliakalnio aikštelės ŠV kampu, fiksuoti supiltiniai iki 2,7–2,85 m storio sluoksniai, suformuoti 1993–1995 m. tvarkant piliakalnį. Tyrimuose dalyvavę UAB „Ukmergės keliai“ darbuotojai prisiminė, jog piliakalnio ŠV pusėje buvo pastatytas kranas, o žemės šlaito pylimui ir sutvirtinimui vežtos iš apylinkių. Perkasos PR sienutės pjūvyje po

supiltiniais sluoksniais 1–1,5 m gylyje atidengtas 35 cm storio rudos spalvos žemės su degėsiais ir raudonų plytų duženomis sluoksnis. Po juo 1,3–1,7 m gylyje fiksuotas apie 30 cm storio pilkai rudos spalvos žemės sluoksnis, po kuriuo 1,4–2,1 m gylyje pasiektas įžemis. Supiltiniuose sluoksniuose rasta buitinės keramikos, stiklinio butelio fragmentas, skaldytų gyvulių kaulų, keraminis butelio kamštelis. Šie radiniai datuojami XIV–XX a. I puse.

Perkasa 4 tirta šlaite, į V nuo piliakalnio aikštelės. Joje fiksuoti supiltiniai sluoksniai, priskirtini 1993–1995 m. tvarkybos darbams, kai buvo užpylinėjamos duobės bei atstatomi nuslinkę šlaitai. Perkasoje H_{abs} 70,45–70,65 m atidengtas dalinai apardytų sudegusių buvusio pastato grindų fragmentas (2 pav.) – 3,4 m ilgio Š–P kryptimi bei 1 m pločio R–V kryptimi. Geriausiai išlikusios apie 20 cm pločio ir apie 5 cm storio grindų lentos, apie 25 cm pločio gulekšniai (storis nenustatytas, nes tyrimų metu atidengtos konstrukcijos neardytos). Grindų lentos buvo apie 1–1,2 m ilgio, gulekšnių fragmentai – apie 1,1 m. Tyrimų metu atidengtas grindų fragmentas orientuotas ŠV–PR kryptimi (apie 345°), gulekšniai orientuoti ŠR–PV kryptimi (apie 70°).

Buvusio pastato grindų lygis pagal degėsių sluoksnelį fiksuotas R ir V sienelių profiliuose. Atkasta akmenų struktūra galėtų būti traktuojama kaip buvusio pastato pamato fragmentas. Tokiu atveju galima daryti išvadą, jog į perkasos 4 plotą pakliuvo apie 10,5 m ilgio (ŠV–PR kryptimi) sudegusio medinio pastato fragmentas. Pastatas buvo su medinėmis grindimis, stovėjo aikštelės ŠV pakraštyje. Jį datuoti gana sudėtinga, nes buitinė keramika yra plataus chronologinio laikotarpio, o kitų radinių neaptikta.

Po pastato grindimis atidengtame pilkai rudos spalvos žemės sluoksnyje rasta skaldytų gyvulių kaulų bei apžiestos buitinės keramikos

2 pav. Sudegusių grindų fiksacija perkasoje 4. K. Duderio nuotr.

Fig. 2. Fragment of a burnt floor in area 4.

fragmentų. Keramikos molio masė liesinta vidutinio stambumo ir stambiomis, taip pat smulkios frakcijos mineralinėmis priemaišomis. Buitinė keramika ornamentuota įstrižomis įkartėlėmis, bangelėmis. Ji naudota maisto gamybai, nes didžioji dalis šukių buvo aprūkusi, su prikibusiais degėsiais tiek vidinėje, tiek išorinėje pusėje.

Ant įžemio fiksuotos nedidelės akmenų sankaupos. Galima manyti, jog pirminiame piliakalnio gynybinių įtvirtinimų rengimo etape, galbūt XIV a. pradžioje – I pusėje, piliakalnio ŠV šlaito viršutinė dalis galėjo būti grįsta akmenimis. Atidengtos trys 15–20 cm skersmens stulpavietės, įkastos į įžemį. Jos aiškesnės struktūros nesudarė. Veikiausiai šias stulpavietes reiktų datuoti tuo pačiu laikotarpiu kaip ir anksčiau aprašytas akmenų sankaupas ir priskirti ankstyviausiam piliakalnio gynybinių įtvirtinimų etapui.

Ukmergė Hillfort

In 2016, 4 areas (a total of 48,015 m^2) were excavated at Ukmergė hillfort (Fig. 1). Only in area 4 cultural layer and remains of a wooden

building were found. In a depth of 1,1–1,5 m, remains of a burnt wooden floor were uncovered in area 4 (Fig. 2). Floor planks were about 20 cm width and mudsills were about 25 cm width. In eastern profile of an area, 5–40 cm thick black charcoal layer was found. This layer should be considered to be remains of a 10,5 m long wooden house, which was established on a south – western side of a hillfort and should be dated back to XIV – first half of a XV c. Some pottery fragments and broken animal bones (cattle, pig, sheep / goat, deer and bison (European)) were found in a cultural layer beneath the burnt wooden floor.

Birutė Kazimiera Salatkienė,
Tomas Grigas

Lieporių neįtvirtinta gyvenvietė I

Lieporių neįtvirtinta gyvenvietė I (UK 20881) priklauso Lieporių archeologinių paminklų kompleksui, esančiam Šiaulių miesto P pakraštyje (1 pav.). Šį kompleksą sudaro V–VIII a. senkapis ir 2 gyvenvietės – Lieporių, esanti į Š nuo senkapio, ir Lieporių II (UK 23876), 1993 m. atrasta apie 800 m į PR nuo senkapio, kelio į Kelmę R pusėje. Senkapis (UK 16383) tyrinėtas 1987, 1990 ir 1991 m. (*ATL 1986 ir 1987 metais*, 1988, p. 114–116; *ATL 1990 ir 1991 metais*, 1992, t. I, p. 117–122). Lieporių gyvenvietė I tyrinėta 1992–1998, 2000–2001 ir 2004–2006 m. (*ATL 1992 ir 1993 metais*, 1994, p. 64–73; *ATL 1994 ir 1995 metais*, 1996, p. 47–52; *ATL 1996 ir 1997 metais*, 1998, p. 90–99; *ATL 1998 ir 1999 metais*, 2000, p. 103–106; *ATL 2000 metais*, 2002, p. 37–40; *ATL 2001 metais*, 2002, p. 47–53; *ATL 2004 metais*, 2006, p. 45–52; *ATL 2005 metais*, 2006, p. 30–35; *ATL 2006 metais*, 2007, p. 87–90). 1994 m., pasitelkus 1992 ir 1993 m. bandomųjų perkasų duomenis ir aerofotonuotrauką, nustatytas Lieporių gyvenvietės I ir senkapio plotas.

Lieporių komplekso tyrinėjimus nuo 1990 m. finansuoja Šiaulių miesto savivaldybė. 1987 ir 1991 m. Lieporių senkapį tyrinėjo LII (Ilona Vaškevičiūtė), 1990–1998 m. senkapį ir gyvenvietę – ŠAM (Birutė Salatkienė). Nuo 2000 m. Lieporių gyvenvietės I tyrinėjimus

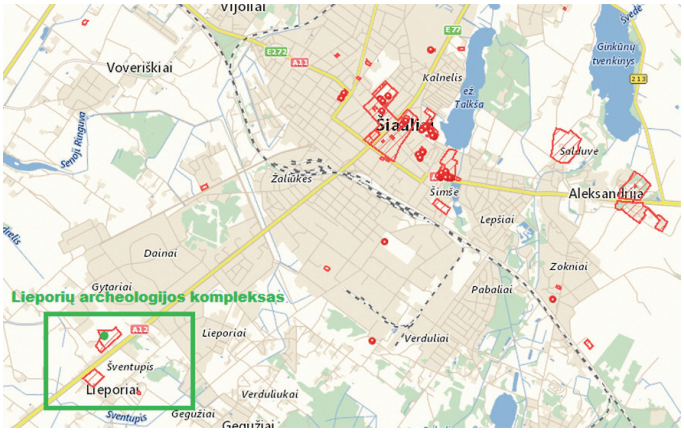

1 pav. Lieporių archeologijos komplekso situacijos plane tašku pažymėta 2016 m. tyrimų vieta. B. Salatkienės brėž.

Fig. 1. Situation plan of the Lieporiai archaeological complex with the 2016 excavation site marked with a dot.